

Thuislanden.

Ik wil graag even wat aandacht schenken aan een kavel dat deze keer in de veiling is opgenomen. Het betreft een doos met eerste dag enveloppen en zegels van Zuid-Afrika en de thuislanden. De doos is aan de vereniging geschonken voor de jeugd, maar is naar onze beoordeling, niet echt jeugdmateriaal. Daarom is het geheel opgenomen in de veiling (kavelnummer 71), en de opbrengst gaat naar de algemene middelen.

De doos bracht mij wel op het idee om eens iets te schrijven over de inhoud.

De eerste dag enveloppen zijn zowel van Zuid-Afrika als van de thuislanden (meest Bobhuthatswana), en de meeste enveloppen zitten er meerdere malen in. De koper kan dus een leuke verzameling FDC's samenstellen uit de periode van ongeveer 1977 tot ongeveer 1991. Uit het overgebleven materiaal is na afweken dan een aardige verzameling gestempelde zegels te vormen

Wat betreft de zegels: dit zijn vrijwel allemaal postfrisse zegels van thuislanden.

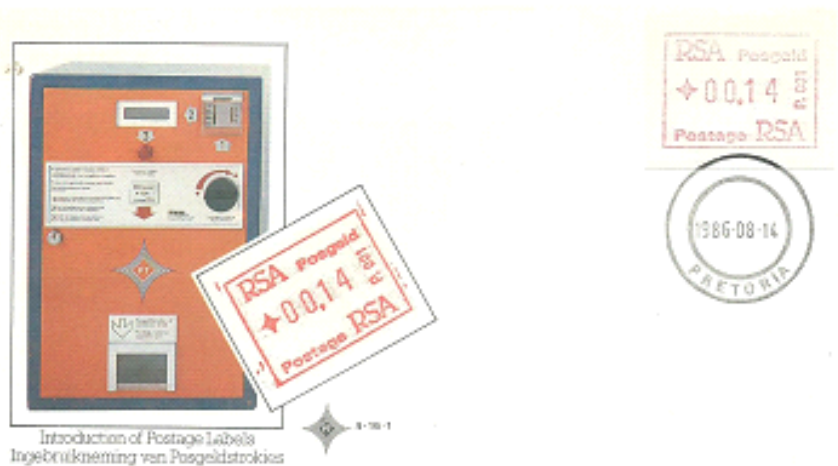

In de meeste enveloppen zit een kaartje met een uitgebreide beschrijving van het onderwerp van de zegels. De tekst is tweetalig: Engels en Afrikaans. Het is Afrikaans is voor Nederlanders redelijk goed te volgen, en heel aardig om te lezen.

Vervolg na de veilinglijst

Op het kaartje in de afgebeelde envelop wordt bijvoorbeeld gesproken over een "gerekenariseerde werkwinkel". In het Engels staat er "computerized workshop"

In de volgende afbeelding nog zo'n envelop, samen met het kaartje met de Afrikaanse beschrijving. Hoewel de envelop natuurlijk maakwerk is mag het onderwerp toch wel heel filatelistisch genoemd worden. Nog leuker zou het zijn geweest als er een zegel met de afbeelding van de machine op had gezeten.

AFSETMASJIE NE VIR POSGELDSTROKIES

Postgeldstrookies wat deur middel van afsetmasjiene geproduseer word, word proefondervindelik deur die Suid-Afrikaanse Poskantoor in gebruik geneem.

Die toetsmasjiene, wat soortgelyk is aan dié wat deur verskeie toonaangewende oorsese posadministrasies gebruik word, is spesiaal vir die Suid-Afrikaanse Poskantoor deur die firma Frama van Switserland vervaardig en deur hul plaaslike agente, Dynamic Business Systems van Sandton, verskaf. Die masjiene sal vir toetsing deur die publiek in Pretoria beskikbaar wees.

Postgeldstrookies word op rolle ongeparforeerde gefosforiseerde seëlpapier geproduseer en het dieselfde geldigheid en status as posseëls.

P.T.

Voor de liefhebbers kunnen alleen deze aardigheidjes al een reden zijn om op dit kavel te bieden.

Maar wat zijn nu precies die thuislanden?

Voor de beantwoording van die vraag moeten we een duikje nemen in de recente geschiedenis van Zuid-Afrika. De rassenscheiding tussen blank en zwart werd ingevoerd in 1948. Na de Tweede Wereldoorlog was de blanke bevolking, die uit slechts 14% van het totaal bestond, bang dat de zwarten de macht zouden willen overnemen. Door de wetgeving aan te passen werd eigenlijk de rassendiscriminatie gelegaliseerd, waarbij het leven van de zwarten sterk aan banden werd gelegd. Huwelijken tussen mensen van verschillende rassen waren bijvoorbeeld verboden. Vanaf 1950 werden de inwoners zelfs ingedeeld in 'blank', 'zwart' en 'gekleurd'. Onder de laatste term vielen Indiërs en andere Aziaten.

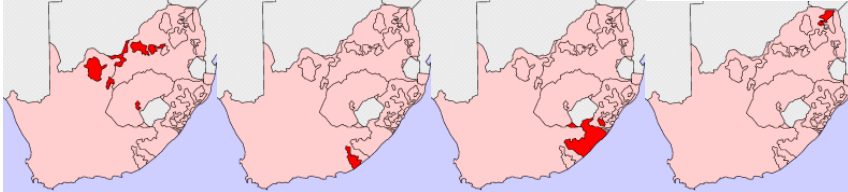

Om de zwarte bevolking zoveel mogelijk te scheiden van de blanke werden binnen de landsgrenzen van Zuid-Afrika 10 Bantoe-talen gecreëerd. In de Bantoe-talen betekent "Bantoe" "mensen", en "stan" betekent "land van". Tegenstanders van de regering vervingen de term "Bantoe-talen" door "tuisland". Het oorspronkelijk Nederlandse woord "tuisland" werd overgenomen door de media buiten Zuid-Afrika. Ook in Zuidwest-

Afrika (nu Namibië), dat toen nog onder mandaat van Zuid-Afrika stond, werden dergelijke gebieden gevormd.

De thuislanden waren in naam zelfstandig, maar het 'zelfbestuur' mag met een flinke korrel zout genomen worden

Ik ga u niet vermoeien met een opsomming van alle namen. Voor dit artikel zijn alleen de gebieden Bophuthatswana, Ciskei, Transkei en Venda van belang. Deze vier gebieden werden respectievelijk in 1977, 1981, 1976 en 1979 door Zuid-Afrika 'onafhankelijk' verklaard. Geen enkel ander land erkende deze onafhankelijkheid, behalve (toen nog) Zuidwest-Afrika. De 'landen' waren door hun ligging (soms versnipperde stukjes dor land) en de armoede van de (soms er naartoe gedeporteerde) bevolking niet levensvatbaar. Met de onafhankelijkheid verloren de inwoners de Zuid-Afrikaanse nationaliteit.

Van links naar rechts: Bophuthatswana, Ciskei, Transkei en Venda

Deze vier 'staten' kregen ook een eigen postdienst, en dus eigen postzegels. Postfris zijn deze zegels voldoende verkrijgbaar. Gestempeld kom je de gelegenhedszegels meestal tegen als 'postfris gestempeld' of afgeweekt van eerste dag enveloppen. Eigenlijk puur maakwerk dus. Alleen van de langer lopende frankeerseries zijn ook echt gelopen zegels bekende verschijningen.

De muntheenheid van alle vier werd de (Zuid-Afrikaanse) Rand.

Bophuthatswana

Dit thuisland bestond uit zeven enclaves, verdeeld over de voormalige Zuid-Afrikaanse provincies Kaapprovincie, Transvaal en Oranje Vrijstaat. Het land was bedoeld om er de Tswanasprekende volken onder te brengen. Op het grondgebied van Bophuthatswana werd in de loop van de jaren zeventig het gok- en amusementscentrum Sun City gebouwd.

Ciskei

Ciskei ligt ten zuidwesten van de Kei-rivier, en ontleent dus zijn naam daaraan. Het had in hoofdzaak een Xhosa-sprekende bevolking.

Transkei

Dit 'land' bestond uit een grote en twee kleine enclaves tussen de Kei-rivier en Lesotho. Ook deze naam heeft de maken met de ligging: over de Kei-rivier. Het was het traditionele vaderland van de Xhosa. De hoofdstad was Umtata, de geboortegrond van Nelson Mandela.

De (opgeknapte) school in Qunu, waar Nelson Mandela naar school ging.

Venda

Venda bestaat uit twee aaneengesloten delen van de voormalige provincie Transvaal. Het ligt in het noordoosten, en grenst aan het Krugerpark en Zimbabwe (voorheen Rhodesië). 'Venda' betekent "wereld" of "land". Het was het thuisland van de Bavenda.

Na het einde van de Apartheid werden alle thuislanden op 27 april 1994 weer herenigd met het 'nieuwe' Zuid-Afrika. Op dezelfde datum konden alle Zuid-Afrikanen voor het eerst naar de stembus voor democratische verkiezingen. Nelson Mandela werd daarna de nieuwe president. Met de hereniging werden voor de filatelist dus ook enkele verzamelgebieden geschiedenis. Of het einde van de Apartheid er iets mee te maken heeft weet ik niet, maar opvallend is wel dat in ieder geval de landsaanduiding op de postzegels ook gewijzigd werd. Als één van de weinige landen gebruikte Zuid-Afrika tot eind 1993 op de zegels alleen de afkorting RSA. Dat werd gewijzigd in (meestal) South Africa of (soms) Suid-Afrika of Zuid-Afrika. De afkorting kwam daarna op slechts enkele uitgaven voor.

Eén van de eerste zegels met de nieuwe landsnaam. Let op de toevoeging in het uitvergrote deel van de zegel.

Lesotho en Swaziland

Er wordt door sommige mensen gedacht dat ook Lesotho en Swaziland een soort thuislanden zijn. Gezien de ligging zou dit gedacht kunnen worden: de bergstaat Lesotho wordt helemaal door Zuid-Afrika omsloten, en Swaziland voor ongeveer driekwart. Het grenst verder nog aan Mozambique. Dat de Zuid-Afrikaanse invloed in deze landen aanwezig is laat zich, alleen al door de ligging, raden. Maar verder zijn het wel volledig autonome staten. Als je de grens met deze landen passeert krijg je ook keurig een stempel in je paspoort.

Tot zover. Wellicht voor u een stukje inspiratie om tot een nieuw verzamelgebied te besluiten?

Peter